

УДК 37.046.16:378.14(430)

**МОДУЛЯРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА РЕОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ФАХОВИХ ВИЩИХ ШКОЛАХ НІМЕЧЧИНИ**

Цабан Надія Іванівна
м.Тернопіль

У статті проаналізовано один з важливих аспектів реформування вищої освіти у Німеччині – організацію ступеневого навчання у фахових вищих школах за модульною системою. Показано вимоги та критерії модуляризації навчання. На прикладі аналізу модульних книг напряму навчання „Бакалавр соціальної роботи” проілюстровано труднощі, які виникають у процесі реорганізації напрямів навчання на факультетах соціальної роботи, соціальної роботи/соціальної педагогіки та соціального забезпечення.

Ключові слова: освітня реформа, модуляризація навчання, кваліфікація, кредит, модуль.

Німецька система освіти й вищої школи перебуває зараз у

процесі оновлення, мета реформ полягає в тому, щоб зміцнити позиції освіти й дослідницької діяльності в міжнародній конкурентній боротьбі і відвоювати провідні позиції в європейському освітньому ландшафті. Зарубіжний досвід реформування системи вищої освіти є неоціненним джерелом ідей щодо удосконалення системи вітчизняної освіти.

Особливої уваги українських науковців заслуговують результати впровадження у Німеччині ідей Болонського процесу. Як усі нововведення, освітня реформа викликала дискусії щодо окремих аспектів реорганізації системи вищої освіти у країні і стала темою багатьох досліджень. Зокрема висвітленню питань реформування освіти у Німеччині присвятили свої праці німець-

кі дослідники Е.Бернінг (Ewald Berning), П. Буттнер (Peter Buttner), Я.Вульф-Шнабель (Jan Wulf-Schnabel), В.Клюше (Wilhelm Klüsche), Р.Кнауер (Raingard Knauer), К.-Л.Кройцер (Karl-Ludwig Kreuzer), Е. Крузе (Elke Kruse), К.Люкей (Karin Luckey), Х.Таух (Christian Tauch), Г.Тербуйкен (Georg Terbuiken), Й.Шнайдер (Johann Schneider).

Суспільна та політична дискусія про реформу вищої школи у Німеччині сфокусована на питаннях про самостійність, фінансування, конкуренцію та профільну освіту. Вивчення літературних джерел свідчить, що на сьогоднішньому етапі однією з основних проблем у Німеччині, котра викликала активне обговорення є модуляризація навчання у профільних фахових вищих школах.

Звідси метою пропонованої нами статті є виявити особливості модуляризації навчання як складової реорганізації процесу навчання у фахових вищих школах Німеччини на прикладі факультетів соціальної роботи і соціального забезпечення.

Потрібно зазначити, що понад чверть усіх студентів у Німеччині навчаються нині у фахових вищих школах [1, с.128]. Абітурієнти, котрі хотіли б вивчати соціальну роботу, мають великий вибір факультетів і спеціальностей: близько 70 факультетів фахових вищих шкіл (зокрема це факультети соціальної роботи, соціальної роботи/соціальної педагогіки, соціального забезпечення) сьогодні пропонують опанувати традиційні і спеціалізовані соціальні професії, спектр котрих швидко зростає [3, с.68].

Одними з основних завдань реформування освіти є збільшення кількості абітурієнтів та студентів методом полегшення доступу до навчання у вищих навчальних закладах, ефективна організація навчання та зменшення терміну навчання, спрямування навчання на розвиток професійних навиків та на збільшення шансів на працевлаштування випускників. Введення ступеневого навчання стало важливою ланкою внутрішніх реформ вищої школи. З одного боку це повинно забезпечити покращення якості освіти, мобільність та транспарентність освіти. З другого боку, свобода вищих шкіл організовувати навчання за власним профілем призводить до великих розбіжностей: один і той самий предмет може вивчатися у навчальному закладі А і в навчальному закладі Б порізно. Для того, щоб такі розбіжності не виходили за рамки, є два шляхи врегулювання проблеми, вважає Карл Людвіг Кройцер (професор освітньої, соціальної та економічної політики, доктор філософії Нюрнберзького інституту імені Георга Сімона Ома): затвердити більш-менш спільні рамки навчання і розвинути систему інформування абітурієнтів, студентів, роботодавців та інших зацікавлених осіб про усі освітні зміни. [6, с.66]

У Німеччині рамковими конструкціями щодо змісту навчання на факультетах соціальної роботи, соціальної роботи/соціальної педагогіки і соціального забезпечення виступають „Загальні кваліфікаційні рамки спеціальності „Соціальна робота” та запро-

поновані модулі для навчання соціальної роботи, котрі повинні забезпечувати фахову єдність напряму навчання. [2]

У німецькому освітньому просторі не існує перешкод з трансфером отриманих знань. Багато труднощів виникає щодо змісту отриманих знань і вмінь, оскільки профільна освіта у ВНЗ спричинила той факт, що однакові (однойменні) факультети пропонують різні за змістом та кількістю відведених для їх вивчення кредитів модулі.

Розглянемо важливі критерії модуляризації навчання. По-перше, кожен модуль повинен мати певне змістове наповнення і тим самим повинен відповідати напряму кваліфікації. По-друге, укладачі модулів повинні вказати, які знання, вміння і, наскільки можливо, також професійні позиції повинен отримати студент у результаті опрацювання даного модуля.

Модуляризація передбачає передачу кредитів (пунктів, балів, оцінок) згідно з ECTS. Один кредит охоплює 30 годин і вивчення кожного модуля передбачає певну кількість кредитів. Ці 30 годин включають в себе години для стаціонарного навчання (лекції, семінари), індивідуальну роботу студентів та час на екзамені (інші види контролю). Якщо, наприклад, на 1 модуль відведено 5 кредитів, то це означає, що студенти мають на його вивчення в загальному 150 годин. З метою нормального перебігу навчального процесу у Німеччині рекомендовано планувати на один семестр 5-6 модулів. Чим більше подібні модулі на факультетах різних ВНЗ (за величиною і змістом), тим простішим є процес трансферу кваліфікаційних досягнень студентів у різних вищих навчальних закладах.

Вільгельм Клюше, аналізуючи модульні книги бакалаврських програм соціальної роботи фахових вищих шкіл Німеччини, відзначає, що з введенням модуляризованих спеціальностей соціальної роботи появилася потреба щодо узгодження назв модулів, щоб досягнути рівнозначності (еквівалентності) пропонованого змісту навчання [4, с.221]. Такої ж думки притримуються учасники Постійної конференції міністрів у справах освіти (науки і культури) земель у Німеччині і уточнюють, що про еквівалентність модулів мова йде у тому випадку, коли зміст, обсяг та вимоги щодо навчальної діяльності в загальному співпадають [5, с.93].

Отже, Вільгельм Клюше проаналізував модульні книги 41 напряму навчання „Бакалавр соціальної роботи” у фахових вищих школах Німеччини. Він встановив, яку тематику охоплює навчання і скільки модулів запропоновано студентам для її вивчення у різних вищих навчальних закладах. Покажемо у таблиці 1 приклад до теми „Проблеми сім'ї/життєво важливі питання життя дорослих”. У таблиці закодовано факультети (F + номер) і модулі охарактеризовані: вказано кількість кредитів для їх вивчення (ECTS), обов'язковий чи модуль на вибір (WP), наявність запланованого екзамену (Modprf) чи заліку (BenTp), і оцінюються (BStI) чи не оцінюються (UnbStI) успіхи студентів [4, с.236].

Таблиця 1

Модулі до теми „Проблеми сім'ї/життєво важливі питання життя дорослих” для напряму навчання „Бакалавр соціальної роботи”

Назва модуля		ECTS	Modprf	BenTp	BStI	UnbStI
Обов'язкові модулі						
F31	Дорослі і соціальна робота	10	1		1	
F12	Подолання повсякденних труднощів I (психосоціальна перспектива): завдання і форми	9	1			
F12	Подолання повсякденних труднощів II (соціально-структурна перспектива): сім'я і соціальне оточення	9	1			
F22	Правові основи соціальної роботи (сімейне право)	6	1			
F05	Методи роботи з сім'ями і групами	6	1			
F13	Юридичні основи соціальної роботи: правові наслідки розлучень та закон про надання матеріальної допомоги	5	1			
F01	Робота: мультидисциплінарний вступ до суспільних наук та наук, що вивчають людину	5	1			
F01	Сім'я: мультидисциплінарний вступ до суспільних наук та наук, що вивчають людину	5	1			

Модулі на вибір (факультативи)					
F36	Поглиблене вивчення: Цільові групи і сфери діяльності – допомога молоді та сім'ї	24		6	
F34	Соціальна робота з сім'єю (поглиблене вивчення)	15		2	
F38	Сфери діяльності: допомога дітям, молоді та сім'ї. концепції, методи і проекти	15	1		
F11	Соціальна робота з сім'ями у загальних соціальних службах та консультаційних центрах	12	1		
F04	Особлива інтеграційна допомога/соціальна допомога в особливих випадках	9			3
F07	Поглиблене навчання: фази життя/життєві ситуації. Вступ і теорії.	9	1		
F39	Соціальна робота з сім'єю	7,5		3	
F11	Соціальна структура, соціальна політика, соціальні зміни: типи сімей і зміна сімейного права	7	1		
F19	Поглиблене вивчення: Методи - медіація	6	1		
F33	Сім'я як завдання соціальної роботи – міждисциплінарний огляд	5	1		
F33	Насилля у сім'ї	5	1		
F33	Кризові ситуації у сімейному побуті та їх подолання	5	1		
F33	Соціально-педагогічні концепції у роботі з сім'єю	5	1		
F33	Бідність сімей	5	1		
F33	Кооперативне посередництво /консультавання з питань розлучень	5	1		
F30	Статева педагогіка + планування сім'ї	5	1		
F01	Біо-психо-соціальні процеси і соціальна робота з дорослими /реабілітація	5	1		
F01	Вступ до соціальної роботи з дорослими /реабілітація	5	1		
F01	Життєвий простір і повсякденна культура: соціальна робота з дорослими / реабілітація	5	1		
F30	Статева педагогіка / планування сім'ї	2,5		2	
F30	Соціально-педагогічна допомога сім'ї	2,5		2	

Отже, можна зробити висновок, що тему допомоги сім'ї пропонують вивчати на 16 факультетах (32 модулі). Хочемо звернути увагу на той факт, що назви модулів даного тематичного циклу істотно відрізняються між собою, охоплюють різні за змістом підтеми, передбачають різну кількість кредитів для їх вивчення і, відповідно, різні форми контролю. Для вивчення цієї сфери професійної соціальної діяльності домінує концепція факультативного навчання, лише 6 факультетів подають тему роботи з сім'єю/дорослими для обов'язкового вивчення, на інших факультетах вона вивчається як поглиблений аспект або як факультатив. Окремі факультети пропонують кілька модулів до цієї теми на вибір.

Узагальнюючи вищесказане, зазначимо, що організація

модульного навчання на факультетах соціальної роботи та соціального забезпечення у фахових вищих школах Німеччини ще перебуває на стадії доопрацювання та удосконалення. З метою підготовки висококваліфікованих спеціалістів соціальної сфери та їх вільного трансферу у європейському освітньому просторі необхідно контролювати процес складання модульних книг, їх уніфікацію, відповідно до вимог Болонської угоди.

У подальших дослідженнях варто проаналізувати процес акредитації спеціальностей соціальної сфери у контексті реформування освіти, прозорість системи вищої освіти, сприяння та підтримки дослідницької діяльності у вищих навчальних закладах, академізації соціальних професій.

Література

1. Факти про Німеччину. Зоціететс-Ферлаг, Франкфурт-на-Майні. – 2008. – С.128
2. Bartosch U. (Arbeitsgruppe Qualifikationsrahmen Soziale Arbeit des FBTS) Soziale Arbeit (QR SArb) / U.Bartosch, A.Maile, Ch.Speth, Version 5.0 Verabschiedet vom Fachbereitstag Soziale Arbeit in Berlin am 31. Mai 2006. – Berlin, 2006. – 23S. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kueichstaett.de/Fakultaeten/SWF/aktuelles/HFsections/content/Qualifikationsrahmen%20Soziale%20Arbeit.pdf> – Загол. з екрану. – Мова нім.
3. Buttner P. Differenz und Diversifikation. Analyse der Studienlandschaft des Sozialwesens in Deutschland / Peter Buttner // Archiv für Wissenschaft und Praxis der Sozialen Arbeit, Heft 1/2006. – S.64-83
4. Klüsche W. Analyse von Modulhandbüchern in Bachelorstudiengängen der Sozialen Arbeit / Wilhelm Klüsche // Das Studium des Sozialen. Aktuelle Entwicklungen in Hochschule und sozialen Berufen. Eigenverlag des Deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge e.V., Berlin. – 2007. – S.221-309
5. KMK Kultusministerkonferenz: Rahmenvorgaben für die Einführung von Leistungssystemen und die Modularisierung von Studiengängen // Hochschulrektorenkonferenz: Bologna-Reader, Bonn. – 2004. – S. 92-97.
6. Kreuzer K.-L. Modularisierung des Studiums und Durchlässigkeit des Bildungssystems / K.-L.Kreuzer // Das Studium des Sozialen. Aktuelle Entwicklungen in Hochschule und sozialen Berufen. Eigenverlag des Deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge e.V., Berlin. – 2007. – S.66

В статье сделан анализ одного из наиболее важных аспектов реформирования высшего образования в Германии – организацию уровневое обучения в профессиональных высших школах в соответствии с модульной системой. Показано требования и критерии модуляризации обучения. На примере анализа модульных книг для бакалавров социальной работы проиллюстрировано сложности, возникающие в процессе реорганизации направлений обучения на факультетах социальной работы, социальной работы/социальной

педагогіки и соціального забезпечення.

Ключевые слова: реформа образования, модуляризация обучения, квалификация, кредит, модуль.

The author of the article has analyzed one of the important aspects of the reform of higher education in Germany – the organization staged training in specialized high schools, the modular system; has considered the requirements and criteria of modular training. On the example of modular book of Bachelor of Social Work the author has illustrated the difficulties arising from the reorganization of the areas of education at the faculties of social work, social work / social pedagogy and social security.

Keywords: educational reform, modular training, qualification, credit, module.